

Maa- ja metsätalousministeriön asetus salmonellatartunnan vastustamisesta naudoissa ja sioissa

MMM:n asetus salmonellatartunnan vastustamisesta naudoissa ja sioissa (432/2011, D105) tulee voimaan 1.6.2011. Asetus korvaa salmonelloosin vastustamisesta naudoissa ja sioissa annetun maa- ja metsätalousministeriön päätöksen (23/EEO/1995, D105).

Asetuksen valmistelussa on huomioitu EU:n hyväksymä Suomen salmonellavalvontaohjelma, pohjoismaisena yhteistyönä valmisteltu ehdotus sikojen ja sianlihan salmonellavalvontaohjelmasta sekä salmonellan torjunnasta saadut kokemukset nykyisen päätöksen voimassaoloaikana ja erityisesti vuoden 2009 rehuvälitteisen salmonellaepidemian aikana.

Yleiset säännökset

Asetuksessa kielletään rokotteiden ja mikrobilääkkeiden käyttö salmonellatartuntojen ennaltaehkäisyyn, hävittämiseen tai hoitoon. Vastaavat säännökset ovat siipikarjan salmonellavalvonta-asetuksissa.

Asetuksen mukaiset näytteet tutkitaan Eviran hyväksymissä laboratorioissa. Hyväksymisvaatimuksia ei ole muutettu, joten laboratorioiden uudelleenhyväksymisiä ei tarvita. Tutkimusmenetelmänä on rehunäytteitä lukuun ottamatta käytettävä ISO 6579:2002/muutos 1:2007 -menetelmää. Vastaavaa menetelmää käytetään siipikarjan salmonellavalvonnassa. Laboratorioilla on mahdollisuus neljän kuukauden siirtymäaikaan näytteenottomenetelmän pystyttämiseksi. Poikkeuksena menetelmävaatimukseen ovat pitopaikassa salmonellatartunnan saneerausvaiheen aikana otetut näytteet, joiden tutkimisessa voidaan käyttää vaihtoehtoisia validoituja menetelmiä.

Salmonellaseuranta

Sikojen ja nautojen salmonellaseuranta toteutetaan edelleen pääosin teurastamoissa. Tästä seurannasta on säädetty salmonellavalvonnasta teurastamossa ja leikkaamossa annetussa mmm:n asetuksessa (20/EEO/2001, J40). Pitopaikoissa ilman tartuntaepäilyä tehtävä seuranta kohdistuu vain uudistuseläimiä tuottaviin sikojen pitopaikkoihin sekä nautoja keinosiemennystarkoitukseen toimittaviin pitopaikkoihin. Molempien näiden eläinryhmien osalta salmonellaseuranta on kirjattu EU:n hyväksymään Suomen salmonellavalvontaohjelmaan. Seurannan toteutumisesta ja tuloksista on myös vuosittain raportoitava EU:lle.

Uudistuseläimiä tuottavissa sikaloissa salmonellanäytteenotto on toteutettava kerran vuodessa. Näytteenottovaatimukset vastaavat nykyisiä Sikavan erityistason salmonellanäytteenotto-ohjeita. Jos sikalassa on jo otettu Sikavan ohjeiden mukaiset salmonellanäytteet tänä vuonna ennen asetuksen voimaantuloa, voidaan seuraavat näytteet ottaa vasta vuonna 2012. Nautoja keinosiemennystarkoitukseen toimittavissa pitopaikoissa otetaan salmonellanäytteet nykykäytännön mukaisesti neljän viikon sisällä ennen sonnin lähettämistä, mutta näytteenottokäytäntö on muuttunut.

Pitopaikan on ilmoitettava näytteenotoista ja niiden tuloksista kunnaneläinlääkärille. Ilmoittamisen voi toteuttaa mainitsemalla laboratoriolähetteessä, että laboratorio lähettää tulokset tiedoksi myös kunnaneläinlääkärille. Sikavaan ja Nasevaan kuuluvien pitopaikkojen on myös huomioitava ilmoittaminen näille tahoille niiden sääntöjen mukaisesti.

Näytteenotto epäiltäessä salmonellatartuntaa pitopaikassa

Salmonellaepäilyjä koskevat säännökset on pääosin uudistettu. Kumotun päätöksen mukaan kunnaneläinlääkäri otti näytteitä pitopaikasta, jos salmonellaepäily aiheutui kliinisistä oireista, patologisanatomisista löydöksistä, teurastamon imusolmukenäytteessä taikka tilan muussa eläimessä tai ihmisessä todetusta salmonellasta. Uudessa asetuksessa epäilyä ei ole rajattu, vaan kunnaneläinlääkärin

on toteutettava näytteenotto kaikissa perustelluissa epäilyissä. Epäilynäytteenoton menetelmät on uusittu, näytteenottoon sisältyy aina sekä uloste- että tuotantoympäristönäytteitä.

Kumottu päätös ei myöskään edellyttänyt näytteenottoa salmonellaposiitiivisen pitopaikan kontaktipitopaikoissa. Uuteen asetukseen on kirjattu kontaktipitopaikkojen näytteenotto aluehallintoviraston tekemän epidemiologisen selvityksen ja suunnitelman pohjalta.

Uutena asiana asetuksessa on myös rehuympäristönäytteiden otto pitopaikan rehuvarastoista ja rehunjakelulaitteistosta, jos pitopaikkaan toimitetun rehun perustellusti epäillään sisältävän salmonellaa. Vastaavat vaatimukset lisättiin siipikarjan salmonellavalvonta-asetuksiin vuonna 2010. Evira vastaa rehuympäristönäytteenoton järjestämisestä.

Rajoittavat määräykset ja saneeraussuunnitelma

Kunnaneläinlääkäri antaa pitopaikalle rajoittavat määräykset, kun pitopaikassa naudoista, sioista, tuotantoympäristöstä, rehuvarastosta tai rehunjakelulaitteesta otetussa näytteessä on todettu salmonella. Asetuksessa on mahdollisuus antaa rajoittavat määräykset myös perustellun epäilyn johdosta ennen kuin pitopaikan salmonellanäytteitä on tutkittu. Perusteltuna epäilynä voidaan pitää esim. vastaavanlaista epäilyä pitopaikkaan toimitetun rehun salmonellasaastumisesta kuin oli vuoden 2009 rehuepidemian aikana. Teurastamossa otetun imusolmukenäytteen salmonellalöydöksen takia ei jatkossakaan ole tarkoitus antaa rajoittavia määräyksiä, vaan ainoastaan toteuttaa pitopaikassa epäilynäytteenotto.

Rajoittavien määräysten sisältö pysyy pääosin nykyisenlaisena. Eläimiä saa pitopaikasta toimittaa vain teurastamoon tai hävitettäväksi. Maidon käyttö pitopaikassa on kiellettyä. Maitoa saa toimittaa vain hyväksytyyn maitoalan laitokseen käytettäväksi kuumennuskäsiteltävien tuotteiden valmistukseen taikka hävitettäväksi. Asetuksessa on säilytetty rehuvälitteisen epidemian aikana säädetty poikkeusmahdollisuus siirtää eläimiä toiseen pitopaikkaan aluehallintoviraston luvalla. Uutena asiana kielletään uusien eläinten vastaanotto pitopaikkaan. Aluehallintoviraston on mahdollista myöntää tähän poikkeuslupa yksittäisten uudistuseläinten osalta, esimerkiksi voidaan sallia sonnien tai karjujen vastaanotto, jos pitopaikassa ei ole mahdollista käyttää keinosiemennystä. Eläimiä ja maitoa koskevien rajoituksen lisäksi on määrättävä muista salmonellatartunnan leviämisen estämiseksi välttämättömistä toimenpiteistä.

Asetuksessa on muutettu myös saneerausvaatimuksia. Pitopaikka on saneerattava kirjallisen saneeraussuunnitelman mukaisesti. Suunnitelmassa on kuvatta toimet salmonellatartunnan hävittämiseksi sekä toimet tartunnan leviämisen estämiseksi saneerausvaiheessa. Pääkohdat tartunnan leviämiseen estoon tarvittavista toimista on kunnaneläinlääkäriin kirjattava rajoittaviin määräyksiin, mutta saneeraussuunnitelmassa näiden toimien toteuttaminen kuvataan tarkemmin. Pitopaikka voi käyttää suunnitelman laatimisessa apuna kunnaneläinlääkäriä, yksityistä terveydenhuoltoeläinlääkäriä tai muuta asiantuntijaa. Suunnitelman on kuitenkin aina oltava kunnaneläinlääkäriin hyväksymä. Kunnaneläinlääkäriin on myös valvottava saneerauksen toteuttamista.

Näytteenotto rajoittavien määräysten alaisessa pitopaikassa on eritelty saneerausvaiheen näytteenottoon ja rajoittavien määräysten peruuttamisen vuoksi tehtävään näytteenottoon. Pitopaikan toimija vastaa saneeraussuunnitelman laatimisen ja toteutumisen seurannan edellyttämistä eläinten ja tuotantoympäristön näytteenotoista. Näytteenoton sisältöä ei ole asetuksessa säädetty, vaan se voidaan päättää tapauskohtaisesti.

Rajoittavien määräysten peruuttaminen edellyttää kunnaneläinlääkäriin viranomaisnäytteenottoa pitopaikan eläimistä vähintään kahdesti ja tuotantoympäristönäytteenottoa vähintään kerran. Näytteet otetaan ensimmäisen kerran siinä vaiheessa, kun pitopaikan oletetaan olevan puhdistunut salmonellatartunnasta. Jos näytteenotossa todetaan salmonella, on saneeraussuunnitelmaa tarvittaessa muutettava ja saneeraustoimenpiteitä toteutettava ennen kuin näytteenotto uusitaan. Lisäksi jos rehuista tai rehuympäristönäytteistä on todettu salmonella, on toteutettava rehuympäristönäytteenotto rehuvaraston ja rehujen käsittelylaitteiston puhdistuksen ja desinfioinnin jälkeen.

Kustannukset

Asetuksessa on säädetty vain eläintautilain 16 §:n mukaisista kustannuksista. Pitopaikasta vastaava toimija vastaa salmonellatartunnan leviämisen estämiseksi ja hävittämiseksi tarvittavista toimenpiteistä sekä saneeraussuunnitelman laatimisesta, toteuttamisesta ja seuraamisesta aiheutuvista kustannuksista mukaan lukien näytteenotto- ja tutkimuskustannukset.

Muista kustannuksista ei ole asetuksenantovaltuuksia, niiden osalta kustannukset määräytyvät eläintautilain ja rehulain yleisten maksusäännösten mukaisesti. Alla on kuvattu muiden kustannusten jakautuminen toimijan ja valtion välillä.

Eläintautilain mukaisten toimenpiteiden kustannukset:

Pitopaikasta vastaava toimija vastaa näytteiden ottamiseen ja tutkimiseen liittyvistä kustannuksista, jotka aiheutuvat uudistuseläimiä tuottavassa sikalassa tai keinosiemennyssonneja tuottavassa pitopaikassa toteutettavasta, toimijan tehtäväksi säädetystä salmonellaseurannasta (asetuksen 7 ja 8 §).

Valtio vastaa kustannuksista, jotka aiheutuvat epäily- ja kontaktipitopaikoissa tehtävästä näytteenotosta ja näytteiden tutkimisesta (asetuksen 9 - 13, 20 ja 22 §). Lisäksi valtio vastaa kustannuksista, jotka aiheutuvat rajoittavien määräysten alaisten pitopaikkojen tarkastuksista ja valvonnasta sekä näytteenotosta ja näytteiden tutkimisesta, jotka tehdään rajoittavien määräysten peruuttamisen vuoksi (asetuksen 18 §).

Rehulain mukaisten toimenpiteiden kustannukset:

Pitopaikasta vastaava toimija vastaa kustannuksista, jotka aiheutuvat pitopaikassa toteutetusta rehu ympäristönäytteenotosta (asetuksen 12 ja 18 §). Tästä maksusta säädetään tarkemmin Eviran maksuasetuksessa. Toimija voi vaatia korvausta rehu ympäristönäytteenoton kustannuksista rehutehtaalta tai muulta rehualantoimijalta rehulain 48 §:n mukaisesti.

Valtio vastaa kustannuksista, jotka aiheutuvat tartuntalähteen selvittämiseksi tehtävästä rehujen näytteenotosta ja tutkimisesta (asetuksen 21 §).

Lisätietoja: eläinlääkintöneuvos Terhi Laaksonen, puh. (09) 1605 2782, etunimi.sukunimi@mmm.fi